

Martin Dahl

POLSKA I NIEMIECKA POLITYKA KONKURENCJI W ŚWIETLE TEORII ORDOLIBERALIZMU I KONCEPCJI SPOŁECZNEJ GOSPODARKI RYNKOWEJ

WPROWADZENIE

Polityka konkurencji w teorii ordoliberalnej oraz w koncepcji społecznej gospodarki rynkowej zajmuje szczególne miejsce. Powszechnie uważa się, że wolna konkurencja jest bardzo ważnym elementem rozwoju gospodarki rynkowej¹. W naturalny sposób implikuje to fakt, że jednym z kluczowych elementów polityki gospodarczej państwa jest właśnie polityka konkurencji. Wolna konkurencja ma wiele istotnych funkcji w gospodarce każdego państwa. Pozwala ukierunkować produkcję dóbr i usług na zapotrzebowanie zgłaszane przez konsumentów, dzięki czemu pełni funkcję informacyjną². Dalej przyczynia się do obniżania kosztów i podniesienia jakości wytwarzanych dóbr i usług, co sprzyja innowacyjności³. Wolna konkurencja eliminuje także słabe

---

¹ A. Jacquemin, *Introduction: Competition and Competition Policy in Market Economies*, [w:] *Competition Policy in Europe and North America*, W. Comanor (red.), Harwood Academic Publishers GmbH, Newark 2001, s. 1. Por. także: M. Motta, *Competition Policy. Theory and Practice*, Cambridge University Press, New York 2004, s. 30.

² G. Krol, A. Schmid, *Volkswirtschaftslehre. Eine problemorientierte Einführung*, wyd. 21, Mohr Siebeck, Tübingen 2002, s. 51.

³ W. Koch, Ch. Czogalla, M. Ehret, *Grundlagen der Wirtschaftspolitik*, wyd. 3, UTB, Stuttgart 2008, s. 71–72.

i nieefektywne podmioty gospodarcze⁴, przeciwdziałała koncentracji władzy oraz nagradza takie cechy, jak pomysłowość czy kreatywność⁵.

Poglądy ekonomistów dotyczące roli państwa w zakresie kształtowania polityki konkurencji różnią się w zależności od przynależności do danej szkoły ekonomicznej, a także ewoluują w czasie. Przedstawiciele klasycznego i neoklasycznego liberalizmu (np. Adam Smith, John Stuart Mill, Alfred Marshall) nie dostrzegali konieczności aktywnej roli państwa w kształtowaniu polityki konkurencji uważając, że ograniczenie państwowych barier w handlu (np. ceł) wystarczy do zapewnienia wolnej konkurencji⁶. Teoretycy socjalizmu (Karol Marks) opowiadający się za modelem centralnego sterowania gospodarką w ogóle nie analizowali roli konkurencji w gospodarce⁷. Natomiast przedstawiciele neoliberalizmu w wydaniu tzw. szkoły chicagowskiej czy szkoły austriackiej przestrzegali przed zbyt aktywną polityką kształtowania konkurencji uważając, że samonaprawcze procesy wolnego rynku czynią państwowe działania w tym zakresie za zbyteczne⁸.

W ordoliberalnej koncepcji polityki gospodarczej polityka konkurencji stanowi centralny aspekt działalności państwa w zakresie kształtowania ładu gospodarczego⁹. Walter Eucken wraz z innymi ordoliberalami opowiadali się za aktywną polityką państwa w zakresie przeciwdziałania próbom ograniczania wolnej konkurencji¹⁰. Ich zdaniem wolna konkurencja, mimo swoich niekwestionowanych zalet, wywiera stałą presję jednych przedsiębiorców na innych prowadzących

⁴ O konkurencji jako procesie twórczej destrukcji pisał Józef Schumpeter w swoim dziele *Kapitalizm, socjalizm i demokracja*. Patrz: J.A. Schumpeter, *Kapitalismus, Sozialismus und Demokratie*, wyd. 7, Francke Verlag, Tübingen 2000.

⁵ W. Koch, Ch. Czogalla, M. Ehret, *Grundlagen...*, op. cit., s. 71–76. Por. także: J. Don-ges, A. Freytag, *Allgemeine Wirtschaftspolitik*, wyd. 3, Lucius & Lucius, Stuttgart 2009, s. 161–166.

⁶ H. Rogall, *Volkswirtschaftslehre für Sozialwissenschaftler*, VS Verlag, Wiesbaden 2006, s. 233.

⁷ Ibidem.

⁸ Neoliberalne poglądy zyskujące na popularności od lat 80. XX wieku doprowadziły do osłabienia kontroli w przestrzeganiu zasad wolnej konkurencji w USA. Patrz: W. Koch, Ch. Czogalla, M. Ehret, *Grundlagen...*, op. cit., s. 84–85; F.A. Hayek, *Der Wettbewerb als Entdeckungsverfahren*, Institut für Weltwirtschaft, Kiel 1968.

⁹ O centralnej roli polityki konkurencji w ordoliberalnej koncepcji polityki gospodarczej piszą liczni autorzy. Por. W. Eucken, *Grundsätze der Wirtschaftspolitik*, wyd. 7, Mohr Siebeck Verlag, Tübingen 2004, s. 31; P. Plickert, *Wandlungen des Neoliberalismus. Eine Studie zur Entwicklung und Ausstrahlung der „Mont Pelerin Society“*, Lucius & Lucius, Stuttgart 2008, s. 70–73; K. Herdzina, *Wettbewerbspolitik*, wyd. 5, Lucius & Lucius, Stuttgart 1999, s. 11.

¹⁰ H. Rogall, *Volkswirtschaftslehre...*, op. cit., s. 233.

do prób unikania konkurencji poprzez jej ograniczenie w celu maksymalizacji własnej korzyści¹¹. Tworzenie warunków do rozwoju konkurencji jest również jednym z podstawowych priorytetów UE określonych w Traktacie Rzymskim¹².

Zdaniem Mateusza Błachuckiego i Rafała Stankiewicza podstawowym celem polityki konkurencji jest dążenie do zapewnienia ochrony interesów konsumentów¹³, co w praktyce sprowadza się do zapewnienia na rynku wolnej konkurencji poprzez przeciwdziałanie antykonkurencyjnym działaniom, występującym zarówno u przedsiębiorców, jak i u podmiotów publicznych. Według tych autorów, na politykę konkurencji składają się działania państw oraz organizacji międzynarodowych, mające na celu tworzenie konkurencyjnych struktur rynkowych, a także stymulowanie u przedsiębiorców prokonkurencyjnych zachowań¹⁴. Integralną częścią polityki konkurencji jest także prawo konkurencji, które ma zapewnić rynkową rywalizację pomiędzy przedsiębiorcami¹⁵, m.in. poprzez eliminację zachowań sprzecznych z porządkiem konkurencji¹⁶. Cel ten można osiągnąć tworząc prawo zakazujące tworzenia karteli i nadużywania dominującej pozycji na rynku, wprowadzając kontrolę łączenia przedsiębiorstw oraz uchwalając przepisy, które umożliwiają kontrolę przyznawania pomocy publicznej.

I. GŁÓWNE ZAŁOŻENIA ORDOLIBERALIZMU I KONCEPCJI SPOŁECZNEJ GOSPODARKI RYNKOWEJ

Ordoliberalizm jest doktryną ekonomiczną, na której oparta została gospodarka zachodnioniemiecka po II wojnie światowej. Najogólniej można stwierdzić, że stanowi ona „uporządkowany” liberalizm, łączący liberalne poglądy z elementami myśli konserwatywnej oraz katolicką nauką społeczną. Za początek istnienia tej doktryny możemy uznać powstanie szkoły fryburskiej w 1933 roku. Wtedy to Walter Eucken na Uniwersytecie we Fryburgu wraz z Franzem Böh-

¹¹ W. Koch, Ch. Czogalla, M. Ehret, *Grundlagen...*, op. cit., s. 73.

¹² *Wersje skonsolidowane Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, Dz. Urz. C 83 z 30.III.2010.

¹³ M. Błachucki, R. Stankiewicz, *Polityka konkurencji w dobie kryzysu gospodarczego – prawne aspekty problematyki*, „Equilibrium”, 2010, nr 1(4), UMK, Toruń 2010, s. 79.

¹⁴ *Ibidem*, s. 80.

¹⁵ A. Jones, B. Sufrin, *EC Competition Law. Text, Cases and Materials*, OUP, Oxford 2008, s. 3–4.

¹⁶ T. Włudyka, *Model społecznej gospodarki rynkowej a transformacja ustrojowa polskiej gospodarki. Analiza prawno-gospodarcza*, Wydawnictwo UJ, Kraków 2002, s. 121.

mem, który w tym czasie opublikował swoją pracę habilitacyjną pt. *Konkurencja i walka z monopolami*¹⁷, oraz Hnasem Großmannem-Doerthem, założyli wspólne koło naukowe. Mimo że do tego momentu niezależnie od siebie badali procesy zachodzące w gospodarce i ograniczenia nim towarzyszące, to doszli do bardzo zbliżonych wniosków na ten temat. W swoich pracach wskazywali na ryzyko nadużycia władzy oraz uzyskania dominującej pozycji przez monopole i kartele, w efekcie czego może dojść do wykorzystania słabszych podmiotów na rynku, a tym samym zniekształcenia mechanizmu konkurencji. Do szkoły fryburskiej zaliczamy także docentów i asystentów pracujących z Euckenem, Böhmem i Großmannem-Doerthem. Byli to m.in. Constantin von Dietze, Friedrich A. Lutz, Bernhard Pfister, Hans Gestrich, Fritz W. Mayer, Adolf Lampe, Karl Friedrich Mayer, Leonhard Miksch, K. Paul Hansel oraz małżonka Euckena Edith Eucken-Erdsiek¹⁸. Także Wilhelm Röpke i Aleksander Rüstow należeli do tej szkoły. Ze względu na ich zaangażowanie w zachowanie wolnościowego porządku społeczno-gospodarczego już za czasów Republiki Weimarskiej odegrali oni szczególną rolę w rozwoju myśli ordoliberalnej. Dojście nazistów do władzy nie sprzyjało stosowaniu w polityce gospodarczej koncepcji neoliberalnych. Narodowo-socjalistyczna władza przejawiała lekceważący stosunek do teorii ekonomii w ogóle i akceptowała tylko te koncepcje ekonomiczne, które mieściły się w nurcie etatyzmu. Przyczyniło się to do tego, że Wilhelm Röpke i Aleksander Rüstow zostali zmuszeni do emigracji. Röpke osiedlił się w Istambule, gdzie otrzymał Katedrę na tamtejszym Uniwersytecie, Rüstow zaś został profesorem w *Institut Universitaire des Hautes Etudes Internationales* w Genewie¹⁹.

Ludwig Erhard i Alfred Müller-Armack nie są zaliczani do szkoły fryburskiej, jednak ich koncepcja społecznej gospodarki rynkowej jest mocno zakorzeniona w rozważaniach ordoliberalizmu. Erhard o swoich doświadczeniach ze szkołą fryburską oraz jej znaczeniu tak się wypowiadał: *Zbiorowo przypisuje się mnie do kategorii „neoliberalów”. Może tak być i nie zamierzam się przed tym bronić, gdyż nauka, począwszy od Waltera Euckena, poprzez Wilhelma Röpke i Aleksandra Rüstowa, do Hayeka i Franza Böhma, wymieniając jedynie nielicznych, była mocno kształtowana przez myśl Oppenheimera i wdrażana w teraźniejszości dzięki długotrwałej walce przeciwko ograniczaniu konkurencji i powstawaniu monopolu*²⁰. Do szkoły fryburskiej nie zaliczamy także Fridricha A. von Hayeka,

¹⁷ A. Heinemann, *Die Freiburger Schule und ihre geistigen Wurzeln*, VVF, München 1989, s. 9.

¹⁸ E.-W. Dürr, *Wesen und Ziele des Ordoliberalismus*, Keller, Winterthur 1954, s. 11.

¹⁹ A. Heinemann, *Die Freiburger...*, op. cit., s. 10–11.

²⁰ Szerzej: L. Erhard, *Gedanken aus fünf Jahrzehnten*, K. Hohmann (red.), Düsseldorf–Wien–New York 1988.

jednak w trakcie swojej kariery utrzymywał on bliskie znajomości z Euckenem i Röpke, a wiele jego poglądów było zbliżonych z myślą ordoliberalną. W 1962 roku objął profesurę na Uniwersytecie we Fryburgu.

Charakterystyczne dla niemieckich liberałów i szkoły fryburskiej jest myślenie w kategoriach porządku (*Ordnung*)²¹. Opowiadali się za tzw. trzecią drogą pomiędzy kapitalizmem typu *laissez-faire* a gospodarką centralnie sterowaną²². Obserwując i badając procesy społeczne, ich wzajemne interakcje i wpływy, doszli do wniosku, że musi istnieć pewna forma nadrzędnego porządku. Porządek ten jest naturalny, a nie wynikiem przemyślanych działań ludzkich²³. Jeden człowiek nie jest nawet w stanie zrozumieć wszystkich elementów tego porządku, mimo że w części jest jego kreatorem. Ponadto porządek ten nie został przez człowieka stworzony, tylko przez niego zastany. Jego cechą jest wolność planowania, w ramach istniejącego prawa naturalnego, bądź stanowionego. Wychodząc z założenia, że na świecie istnieje pewnego rodzaju „porządkująca siła”, która jest niezależna od ludzkich chęci i intelektu, uważali, że ład gospodarczy musi być do niej dopasowany²⁴. Dopasowanie to miało polegać na stworzeniu systemu prawnego, instytucjonalnego, politycznego i społecznego, w ramach którego zachodziłyby procesy gospodarcze.

Aby wyjaśnić mechanizmy tego porządku, który wielu podmiotom umożliwia działanie na rynku, ordoliberalowie postanowili przyjrzeć się teoriom klasycznych liberałów o „niewidzialnej ręce rynku”, nie podzielali jednak ich optymizmu co do samoczynnej regulacji mechanizmu „niewidzialnej ręki”. Uważali, że aby móc zachować naturalny porządek należy w świadomy sposób na niego oddziaływać. Różnica między nimi jednak nie polegała na negacji istnienia „siły wyższej”, ale na podejściu do niej. Podczas gdy klasycy, repre-

²¹ E. Mączyńska, *Ordo. Ustrój równowagi – poszukiwania i prognozy*, [w:] *Idee ordo i społeczna gospodarka rynkowa*, E. Mączyńska, P. Pysz (red.), PTE, Warszawa 2010, s. 190–191; P. Welfens, *Grundlagen der Wirtschaftspolitik*, wyd. 4, Springer Verlag, Berlin/Heidelberg 2010, s. 169–174.

²² „Trzecia droga” w rozumieniu ordoliberalów miała oznaczać oparcie systemu społeczno-gospodarczego na gospodarce rynkowej, z jednoczesnym urzeczywistnieniem idei wolności i sprawiedliwości. Patrz: W. Föste, P. Janßen, *Die Konsensfähigkeit der Sozialen Marktwirtschaft. Eine theoretische und empirische Analyse der Wirtschaftsordnung in Deutschland*, Campus Verlag, Frankfurt a. Main 1999, s. 46; K. Zinn, *Soziale Marktwirtschaft. Idee, Entwicklung und Politik der bundesdeutschen Wirtschaftsordnung*, Taschenbuchverlag, Mannheim 1992, s. 32.

²³ F.A.v. Hayek, *Arten der Ordnung*, „ORDO – Jahrbuch”, t. 14, Lucius & Lucius, Stuttgart 1963, s. 3.

²⁴ K.W. Nörr, *An der Wiege deutsche Identität nach 1945: Franz Böhm zwischen Ordo und Liberalismus*, Walter de Gruyter, Berlin–New York 1993, s. 20.

zentowali pogląd, że należy pozwolić jej samoczynnie działać, to ordoliberalowie byli przekonani, że tylko poprzez stworzenie stosownych ram prawnych i instytucjonalnych porządek ten będzie mógł się rozwijać i kształtować²⁵.

Przedstawiciele szkoły fryburskiej wyróżniali dwie podstawowe formy ładu gospodarczego: gospodarkę wolnorynkową oraz gospodarkę centralnie planowaną. Pierwszą z nich cechuje wolność gospodarowania, drugą zaś centralne, autorytarne sterowanie. Według Franza Böhma wolność gospodarowania nie oznaczała anarchii, lecz swobodę w dążeniu do osiągnięcia zysków. Kolejnym ważnym elementem porządku jest prawo, które miało gwarantować wolność konkurencji²⁶. Zasadę porządku nie należy utożsamiać ze sterowaniem i regulacją gospodarki, ale ze stworzeniem takiego otoczenia, gdzie z jednej strony zostaje zapewniona wolność wyboru indywidualnym podmiotom, z drugiej przeciwdziała się powstającym konfliktom społecznym.

Ordoliberalowie postulują, żeby koncepcja polityki gospodarczej miała spójny i kompleksowy charakter oraz była zorientowana na pragmatykę. Uwzględnić przy tym należy dorobek naukowy innych nauk społecznych. Polski badacz ordoliberalizmu – Piotr Pysz tak definiuje zadania jakie stoją przed racjonalną polityką gospodarczą²⁷:

- 1) powinna ona wnieść wkład do ograniczenia rzadkości dóbr i zasobów w gospodarce;
- 2) stwarzać warunki sprzyjające osiągnięciu i stabilizacji wolności gospodarujących jednostek;
- 3) zmierzać do zrównoważenia formalnych i materialnych szans gospodarujących jednostek ludzkich w procesie rynkowej konkurencji.

Ważnym elementem ordoliberalnej koncepcji jest spójność polityki gospodarczej i społecznej, gdyż racjonalna polityka gospodarcza sprzyja rozwiązywaniu problemów społecznych ludności. Poprzez wzrost dobrobytu społeczeństwa, umacnianie wolności, zrównywanie szans konkurowania ludności na rynku, tworzy się również sprzyjające warunki dla stabilizacji oraz skutecznego funkcjonowania ładu gospodarczego²⁸.

²⁵ Por. D. Cassel, *Wirtschaftspolitik als Ordnungspolitik*, [w:] *Ordnungspolitik*, B.-T. Ramb, J. Theime (red.), Vahlen, München 1988, s. 313.

²⁶ F. Böhm, *Kartelle und Koalitionsfreiheit*, C. Heymann, Berlin 1933, s. 18.

²⁷ P. Pysz, *Spoleczna gospodarka rynkowa. Ordoliberalna koncepcja polityki gospodarczej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 35.

²⁸ Ibidem, s. 33–40.

2. ZASADY GŁÓWNE, KONSTITUJĄCE ORAZ REGULUJĄCE W KONCEPCJI SPOŁECZNEJ GOSPODARKI RYNKOWEJ

W naukowej literaturze ekonomicznej i politologicznej koncepcja społecznej gospodarki rynkowej na ogół przypisywana jest Ludwigowi Erhardowi²⁹. W opinii Andrzeja Adamczyka, Erhard: *definiował ją jako nowoczesną gospodarkę rynkową będącą przeciwieństwem gospodarki centralnie planowanej, zdolną do elastycznego reagowania na zmieniające się preferencje konsumentów, leżące u podstaw zapewnienia wolności wyboru. Model ten powinien wykazywać dużą dbałość o efektywność gospodarowania, jednakże przy założeniu wypełniania funkcji socjalnych. Ma być połączeniem gospodarki konkurencyjnej z wysokim stopniem interwencjonizmu państwowego nastawionego na aspekty socjalne*³⁰. Celem realizacji koncepcji społecznej gospodarki rynkowej jest urzeczywistnienie „dobrobytu dla wszystkich” poprzez połączenie gospodarki rynkowej z realizacją postulatów sprawiedliwości społecznej³¹. Oznacza to, że społeczna gospodarka rynkowa jest koncepcją polityki gospodarczej i społecznej³², która łączy w sobie postulat wolności rynkowej z zasadą „równowagi społecznej”.

Mimo pojawiających się głosów krytycznych odnoszących się do przydatności i aktualności koncepcji społecznej gospodarki rynkowej, zwłaszcza w warunkach globalizacji i liberalizacji światowej gospodarki, nadal ma ona szerokie grono zwolenników. Otto Schlecht uważa, że mimo licznych zmian, które niewątpliwie nastąpiły od czasów działalności Erharda, jej główne zasady są nadal aktualne i tworzą cały zestaw reguł, którym podlega każda rynkowa polityka gospodarcza, niezależnie od czasu i otoczenia³³. Koncepcja społecznej gospodarki rynkowej opiera się na trzech grupach zasad: 1) zasadach głównych, 2) zasadach konstytuujących porządek gospodarczy oraz 3) zasadach regulujących.

²⁹ A. Adamczyk, *Definicja i istota koncepcji społecznej gospodarki rynkowej*, [w:] *Społeczna gospodarka rynkowa*, R.W. Włodarczyk (red.), Oficyna Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 17.

³⁰ Ibidem.

³¹ E. Mączyńska, P. Pysz, *Społeczna gospodarka rynkowa. Ozdobnik czy realna potrzeba*, „Nowe Życie Gospodarcze”, 5.XII.2004; K. Zweig, *The Origins of The German Social Market Economy*, Adam Smith Institute, London and Vienna 1980, s. 17.

³² V. Barth, *Die Soziale Marktwirtschaft. Ideen der Gründerväter und praktische Umsetzung*, Bertelsmann Stiftung, Gütersloh 2011, s. 3.

³³ O. Schlecht, *Ordnungspolitik für eine zukunftsfähige Marktwirtschaft*, FAZ, Frankfurt a.Main 2001, s. 14.

2.1. Zasady główne w społecznej gospodarce rynkowej

W grupie zasad określanych jako zasady główne koncepcji społecznej gospodarki rynkowej za pierwszorzędną i naczelną regułę uważa się wolność jednostki³⁴. W opinii Veronicki Barth wolność jako podstawa pluralistycznego społeczeństwa umożliwia dokonywanie samodzielnych wyborów, a tym samym samorealizację jednostek oraz zachowanie godności ludzkiej³⁵. Ludwig Erhard w trakcie swojej kariery politycznej i naukowej nieustannie stawał w obronie wolności, konsekwentnie podkreślając, że każdy wolny człowiek ponosi również odpowiedzialność za swoje czyny³⁶. Zdaniem tego badacza, człowiek jest w pełni wolny dopiero wtedy, jeżeli jest w stanie ograniczyć samego siebie w sytuacji, gdy wolność oznaczałaby szkodę dla innych lub zwykłą samowolę³⁷. Erhard uważał, że najlepszym sposobem na zabezpieczenie indywidualnej wolności jest ograniczenie władzy państwowej, co, w jego opinii, możliwe jest do osiągnięcia tylko w rynkowym systemie gospodarczym³⁸.

Kolejną zasadą składającą się na fundament koncepcji społecznej gospodarki rynkowej jest zasada konkurencji, bez której niemożliwe byłoby funkcjonowanie mechanizmu rynkowego³⁹. Według Franza Böhma: *jest ona najlepszym narzędziem w historii do ograniczania władzy, gdyż stawia konsumenta w centrum uwagi*⁴⁰. W koncepcji społecznej gospodarki rynkowej znaczenie tej zasady jest dlatego tak istotne, ponieważ dzięki sprawnie działającemu mechanizmowi konkurencji można wyeliminować problem planowania i reglamentacji dóbr, zapewniając tym samym wolność konsumpcji. Konkurencja zmusza także do innowacji i postępu technicznego, stymuluje

³⁴ E. Tauchtfeldt, *Soziale Marktwirtschaft und Globalisierung*, [w:] *Grundtexte zur Sozialen Marktwirtschaft. Zeugnisse aus zweihundert Jahren ordnungspolitischer Diskussion*, W. Stützel, Ch. Watrin, H. Willgerodt, K. Hohmann (red.), t. 1, Fischer Verlag, Stuttgart–New York 1981, s. 84.

³⁵ V. Barth, *Die Soziale...*, op. cit., s. 3.

³⁶ Ł. Kania, *Koncepcja społecznej gospodarki rynkowej a wyzwania współczesności*, „Optimum. Studia Ekonomiczne”, 2011, nr 4(52), Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2011, s. 66.

³⁷ P. Pysz, *Spoleczna...*, op. cit., s. 100–103.

³⁸ O. Schlecht, *Ordnungspolitik...*, op. cit., s. 15.

³⁹ Mechanizm rynkowy w wyniku działania sił popytu i podaży, prowadzi do ustalenia określonych cen na rynku, które dla uczestników rynku pełnią funkcję informacyjną o rzadkości dóbr. Dzięki temu możliwa się staje optymalna alokacja zasobów pomiędzy różnymi konkurencyjnymi zastosowaniami. Patrz: Ł. Kania, *Koncepcja...*, op. cit., s. 68.

⁴⁰ F. Böhm, *Demokratie und ökonomische Macht*, [w:] *Kartelle und Monopole im modernen Recht*, F. Böhm (red.), C.F. Müller, Karlsruhe 1961, s. 22.

kreatywność uczestników rynku oraz przyczynia się do wzrostu dyscypliny. Kolejnymi zaletami konkurencji jest wzrost efektywności produkcji, jak również podział dochodów oraz zysków według osiągniętej wydajności⁴¹, a nie wedle uznania czy w wyniku arbitralnych decyzji. Ponadto konkurencja zapobiega powstawaniu monopolu oraz ogranicza władzę polityczną i gospodarczą, zapewniając obywatelom wolność także poza sferą gospodarki. Poprzez fakt, że konkurencja wymaga od uczestników rynku wysokiej wydajności, to wśród przedsiębiorców zawsze będą pojawiały się tendencje do jej ograniczania. Zależność ta określa jedno z podstawowych zadań państwa zdefiniowanych w koncepcji społecznej gospodarki rynkowej, polegające na zapewnieniu i zagwarantowaniu warunków dla intensywnej konkurencji⁴².

Do pozostałych podstawowych elementów oraz głównych założeń koncepcji społecznej gospodarki rynkowej można zaliczyć spójność polityki społecznej państwa z jego polityką gospodarczą oraz odpowiedni porządek prawny gwarantujący sprawne funkcjonowanie systemu rynkowego. Ludwig Erhard był przekonany, że polityka gospodarcza musi być uzupełniona przez politykę społeczną. W jego opinii gospodarka jest subsystemem systemu społecznego. Rozwijając tę myśl, można stwierdzić, że według Erharda polityka społeczna stanowi integralną część polityki gospodarczej⁴³. Erhard podkreślał jednak, że z poczucia odpowiedzialności, w pierwszej kolejności jednostki same powinny zadbać o własne bezpieczeństwo⁴⁴. W myśl zasady subsydiarności, dopiero w sytuacji, gdy wyczerpane zostaną wszystkie możliwości samopomocy, obywatele powinni otrzymywać pomoc ze strony państwa.

Z punktu widzenia sprawności funkcjonowania systemu rynkowego ważnym czynnikiem decydującym o jakości gospodarki rynkowej jest ustanowiony porządek prawny. Piotra Pysz uważa, że system prawny powinien się cieszyć zaufaniem zarówno obywateli jak i uczestników rynku⁴⁵. Natomiast według Alfreda Müller-Armacka jest on niezbędny do osiągnięcia efektywnego gospodarowania oraz harmonijnego współistnienia jednostek w otwartym społeczeństwie, gdyż z jednej strony reguluje kwestie związane z działalnością

⁴¹ A. Mundt, *Bundeskartellamt. Offene Märkte. Fairer Wettbewerb*, Bundeskartellamt, Bonn 2010, s. 10–11.

⁴² L. Erhard, *Wohlstand für alle*, ECON, Düsseldorf 2000, s. 9.

⁴³ Ł. Kania, *Koncepcja...*, op. cit., s. 71.

⁴⁴ W. Giza, *Polityka ładu gospodarczego a kwestia społeczna w koncepcji społecznej gospodarki rynkowej*, [w:] *Idee ordo i społeczna gospodarka rynkowa*, E. Mączyńska, P. Pysz (red.), PTE, Warszawa 2010, s. 158–159.

⁴⁵ P. Pysz, *Spoleczna...*, op. cit., s. 67.

gospodarczą jednych osób, z drugiej zaś zabezpiecza realizację celów społecznych oraz wolność jednostek ludzkich⁴⁶.

2.2. Zasady konstytuujące porządku gospodarczego

Dla optymalnej realizacji konkurencyjnego ładu gospodarczego Walter Eucken zdefiniował dwa rodzaje zasad: zasady konstytuujące oraz zasady regulujące⁴⁷. Funkcją zasad konstytuujących jest stworzenie ładu konkurującego, natomiast zasady regulujące utrzymują i stabilizują warunki ramowe dla przebiegu procesu gospodarowania⁴⁸.

Pierwszą zasadą konstytuującą, określoną przez Euckena, jest sprawny system cen rynkowych będących miernikiem rzadkości dóbr i zasobów. Cel ten możliwy jest do osiągnięcia, jeżeli uruchomi się system cen doskonałej konkurencji⁴⁹, który nie będzie deformowany przez politykę kształtowania koniunktury. Autor ten był przekonany, że bez zagwarantowania przez państwo systemu cen doskonałej konkurencji każda polityka gospodarcza będzie skazana na niepowodzenie⁵⁰. W porównaniu do modelu gospodarki centralnie sterowanej, gdzie ceny są odgórnie regulowane, swobodnie działający mechanizm cenowy sygnalizuje potrzeby konsumentów, które muszą zostać uwzględnione przez producentów, jeśli ci chcą się utrzymać na rynku. Jest on niezbędny dla sprawnego funkcjonowania gospodarki rynkowej, ażeby ceny i ich relacje odzwierciedlały prawidłowo rzadkość dóbr i zasobów.

Drugą zasadą konstytuującą jest prymat polityki walutowej, stabilizującej wartość pieniądza. Piotr Pysz uważa, że: *stabilność wartości pieniądza jest z punktu widzenia zasady generalnej ładu konkurencyjnego wymogiem o rozstrzygającym znaczeniu*⁵¹. Również Ludwig Erhard był przekonany o dobroczynnym wpływie stabilności waluty na politykę gospodarczą oraz politykę społeczną. Był zdania, że stabilny pieniądz gwarantuje, iż jedne grupy społeczne nie będą się bogaciły kosztem innych⁵². Erhard reprezen-

⁴⁶ A. Müller-Armack, *Genealogie der Sozialen Marktwirtschaft*, Haupt, Bern und Stuttgart 1981, s. 126.

⁴⁷ S. Behrends, *Znaczenie zasad ordoliberalnych Waltera Euckena dla społecznej gospodarki rynkowej*, „Optimum. Studia Ekonomiczne”, 2011, nr 4(52), Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2011, s. 5.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ W. Eucken, *Grundsätze...*, op. cit., s. 254.

⁵⁰ Ibidem, s. 255.

⁵¹ P. Pysz, *Spoleczna...*, op. cit., s. 66.

⁵² L. Erhard, *Wohlstand...*, op. cit., s. 15–16.

tował pogląd, że stabilność pieniądza powinna być podstawowym prawem człowieka⁵³. Walter Eucken uważał zaś, że tylko stabilny i wymienialny pieniądz gwarantuje porównanie cen z ich światowymi odpowiednikami. Dzięki temu, producenci i konsumenci mogą z łatwością kalkulować i planować, co daje im możliwość podejmowania adekwatnych decyzji konsumpcyjnych oraz inwestycyjnych⁵⁴.

Trzecią zasadą konstytuującą jest otwartość rynków, rozumiana jako swoboda „wejścia” oraz „wyjścia” z określonego rynku, zarówno dla podmiotów krajowych, jak i zagranicznych⁵⁵. Umożliwia ona włączenie się rodzimego przemysłu do międzynarodowego podziału pracy. Jednocześnie otwarte rynki utrudniają przedsiębiorcom nadużywanie władzy i wykorzystywanie pracowników. Ponadto otwartość rynków jest jednym z najlepszych sposobów na ograniczenie praktyk monopolistycznych oraz oligopolistycznych⁵⁶.

Walter Eucken twierdził także, że konkurencyjny ład gospodarczy może funkcjonować jedynie na podstawie prywatnej własności środków produkcji. Równoległe, krytycznie odnosił się do prywatnej własności środków produkcji w warunkach istnienia struktur monopolistycznych lub oligopolistycznych⁵⁷. Według Euckena, własność prywatna w warunkach konkurencji po pierwsze oznacza swobodę i wolność rozporządzania własnymi środkami produkcji w interesie gospodarki narodowej, a po drugie brak możliwości ograniczania prawa dysponowania i wolności innych właścicieli środków produkcji, co z reguły odbywa się kosztem ogółu i dobra wspólnego⁵⁸. Bezpośrednim następstwem własności wspólnej jest kolektywna odpowiedzialność, czyli *de facto* jej brak. Własność prywatna ma tę zaletę, że przyczynia się do odpowiedzialnego traktowania własności. Ponadto pozwala czerpać korzyści nie tylko właścicielom, ale także osobom niebędącymi właścicielami⁵⁹.

Piątą zasadą określoną przez Euckena jest swoboda zawierania umów. Wolność zawierania umów oraz osiedlania się gwarantuje, że żadna inicjatywa gospodarcza nie będzie utrudniona, umożliwia również istnienie konkurencji rynkowej oraz optymalizację alokacji dóbr, usług i zasobów. Eucken dostrzegał też zagrożenia płynące z tejże zasady. Uważał, że swoboda zawierania

⁵³ Ibidem, s. 16.

⁵⁴ W. Eucken, *Grundsätze...*, op. cit., s. 255–264.

⁵⁵ P. Pysz, *Spoleczna...*, op. cit., s. 68.

⁵⁶ W. Eucken, *Grundsätze...*, op. cit., s. 264–270.

⁵⁷ Ibidem, s. 272.

⁵⁸ Ibidem, s. 274.

⁵⁹ Ibidem.

umów, paradoksalnie może zagrażać kształtowaniu konkurencyjnego ładu gospodarczego. Taka sytuacja może się zdarzyć, jeśli zasada ta zostanie wykorzystana do zawierania porozumień ograniczających konkurencję. Dlatego, zdaniem Euckena, w tym krytycznym punkcie swoboda zawierania umów powinna podlegać ograniczeniom ze strony państwa⁶⁰.

Kolejną zasadą podkreślaną przez Euckena była pełna odpowiedzialność materialna właścicieli przedsiębiorstw za wyniki działalności gospodarczej. Uważał on, że ten: *kto uzyskuje zyski, powinien odpowiadać za poniesione szkody*⁶¹. Wszelkie formy ograniczania tej odpowiedzialności i przerzucania skutków błędnych decyzji na innych uczestników aktywności gospodarczej i społeczeństwo, traktowane są jako przejaw dążeń monopolistycznych. Według Euckena, odpowiedzialność podmiotów gospodarczych w warunkach konkurencji doskonałej przyczynia się do selekcji producentów, poza tym ogranicza nierozsądne gospodarowanie kapitałem. W związku z tym, autor ten domagał się wprowadzenia regulacji umacniających i rozszerzających odpowiedzialność, zarówno przedsiębiorców, jak i poszczególnych osób⁶².

Ostatnią zasadą konstytuującego ładu gospodarczego, zdefiniowaną przez Euckena, jest stabilność polityki gospodarczej jako podstawowy wymóg realizacji tej polityki. Stabilność polityki gospodarczej przyczynia się do większej przewidywalności, co z kolei przekłada się na większą skłonność przedsiębiorców do inwestowania. Dzięki temu możliwe jest uruchomienie procesu stałego wzrostu gospodarczego poprzez minimalizację niepewności pośród podmiotów gospodarczych⁶³.

Walter Eucken stwierdził, że zasady konstytuujące porządek konkurencji są zasadami konstytucji gospodarczej⁶⁴. Podkreślał, że sprawność działania konkurencyjnego ładu gospodarczego wymaga jednoczesnego stosowania wszystkich powyższych zasad. Wybiórcze stosowanie tylko wybranych z nich może okazać się niewystarczające dla stworzenia dobrze funkcjonującej gospodarki rynkowej⁶⁵.

⁶⁰ Ibidem, s. 275–279.

⁶¹ Ibidem, s. 279.

⁶² W. Eucken, *Grundsätze...*, op. cit., s. 279–285; P. Pysz, *Spoleczna...*, op. cit., s. 71–72.

⁶³ W. Eucken, *Grundsätze...*, op. cit., s. 285–289.

⁶⁴ Ibidem, s. 289.

⁶⁵ S. Behrends, *Znaczenie...*, op. cit., s. 5.

2.3. Zasady regulujące porządku gospodarczego

Walter Eucken zauważył także, że same zasady konstytuujące rynkowego porządku gospodarczego są niewystarczające, aby zapewnić sprawny ekonomicznie, a zarazem społecznie akceptowany, przebieg procesu gospodarowania⁶⁶. Zdefiniowana przez niego tzw. konstytucja gospodarki rynkowej możliwa będzie do zrealizowania dopiero wówczas, gdy uzupełniona zostanie zasadami regulującymi, czyli takimi, które ogólne zasady konstytuujące przełożą na konkretne działania w praktyce gospodarczej. Ważne przy tym jest, aby nie został zakłócony prawidłowy mechanizm funkcjonowania cen rynkowych jako wskaźnika rzadkości dóbr i zasobów. Pod pojęciem zasad regulujących Eucken rozumiał wszystkie te działania, które na ogół utożsamiamy z polityką konkurencji, polityką społeczną, polityką koniunktury, czy polityką strukturalną⁶⁷. Według niego istnieją cztery zasady regulujące w koncepcji społecznej gospodarki rynkowej, odnoszące się do bieżących zmian w procesie gospodarowania. Są to⁶⁸: 1) kontrola monopolu, 2) polityka dochodowa, 3) rachunek ekonomiczny oraz 4) regulacje dotyczące anomalii po stronie podaży. Piotr Pysz zwraca również uwagę na fakt, że: *polityka kształtowania konkurencyjnego ład u gospodarczego na podstawie zasad konstytuujących oraz narzędzia polityki zastosowane dla urzeczywistnienia jego zasad regulujących powinny stanowić zwartą całość*⁶⁹. Określenie przez Euckena zasad regulujących porządek gospodarczy można uznać za rozwinięcie myśli Wilhelma Röpke o interwencjach konformistycznych zgodnych z logiką rynku⁷⁰, które w praktyce sprowadzają się do⁷¹:

- 1) stworzenia i zabezpieczenia porządku konkurencji, polegającego przede wszystkim na prowadzeniu polityki antymonopolowej⁷². W sytuacjach, gdy powstanie monopolu jest nieuniknione (np. w energetyce), podmiot

⁶⁶ P. Pysz, *Spoleczna...*, op. cit., s. 73.

⁶⁷ D.H. Enste, *Soziale Marktwirtschaft aus ordnungspolitischer Sicht*, Roman Herzog Institut e.V., München 2006, s. 5–8.

⁶⁸ W. Eucken, *Grundsätze...*, op. cit., s. 291–304; K.G. Zinn, *Soziale...*, op. cit., s. 33.

⁶⁹ P. Pysz, *Spoleczna...*, op. cit., s. 74.

⁷⁰ W. Röpke, *Die Gesellschaftskrisis der Gegenwart*, wyd. 5, Eugen Rentsch Verlag AG, Erlench, Zürich 1948, s. 259–261.

⁷¹ W. Eucken, *Grundsätze...*, op. cit., s. 291–304; W. Kraus, *Soziale Marktwirtschaft. Marktwirtschaftliche und soziale Umorientierung in der DDR*, Ludwig-Erhard-Stiftung, Bonn 1990, s. 54–59; P. Pysz, *Spoleczna...*, op. cit., s. 74–76.

⁷² Szerzej na temat konkurencji jako elementu społecznej gospodarki rynkowej patrz: W. Möschel, *Konkurencja jako podstawowy element socjalnej gospodarki rynkowej*, [w:] *Współczesna społeczna gospodarka rynkowa*, W. Małachowski (red.), SGH, Warszawa 2001, s. 73–82.

taki należy poddać silnej kontroli ze strony państwa. Dążąc do zabezpieczenia porządku konkurencji, powinno się poszczególne sfery polityki gospodarczej (politykę pieniężną, podatkową, finansową, regionalną itd.) kształtować w taki sposób, aby przeciwdziałać procesowi koncentracji w gospodarce. W tym celu użyteczne i zasadne jest stworzenie urzędu kontroli monopolowej, który by czuwał nad prawidłową realizacją porządku konkurencji, a jednocześnie skutecznie ograniczał zjawisko koncentracji w gospodarce;

- 2) polityki dochodowej opartej na redystrybucji dochodów. Zdaniem Waltera Euckena rynkowy podział dochodów w warunkach doskonałej konkurencji jest najsprawiedliwszy i najlepszy spośród znanych metod. Mimo to, w sytuacji gdy powstają znaczne różnice w sile nabywczej pomiędzy uczestnikami procesu gospodarowania, wymagać on może korekty w postaci redystrybucji dochodów. Eucken argumentuje, że społecznie trudna do zaakceptowania może okazać się sytuacja, w której część produkcji nakierowana jest na zaspokojenie potrzeb luksusowych, przy jednoczesnym niezaspokojeniu elementarnych potrzeb gospodarstw domowych o niskich dochodach. Ażeby tego uniknąć polityka podatkowa państwa powinna oprzeć się na zasadzie progresji podatkowej. Przy jej stosowaniu należy wykazać się jednak dużą ostrożnością, aby nie obniżyła motywacji podmiotów gospodarczych do inwestowania. Korekta dochodu powinna też w możliwie najmniejszym stopniu ograniczać własną odpowiedzialność za swoją egzystencję oraz wolność jednostek;
- 3) uwzględnienia w rachunku ekonomicznym podmiotów gospodarczych zewnętrznych efektów procesu produkcji. Eucken zauważa, że część kosztów działalności gospodarczej jest przerzucanych przez przedsiębiorców na inne jednostki ludzkie lub na społeczeństwo. Przykładem może być zanieczyszczanie środowiska naturalnego czy nadużywanie władzy przez pracodawców w stosunku do pracowników. Aby ograniczyć tego typu praktyki, zasadne jest wprowadzenie regulacji prawnych dotyczących ochrony środowiska czy ochrony praw pracowniczych;
- 4) przeciwdziałaniu anomalii pojawiającym się po stronie podaży, co prowadzi do nierównowagi rynkowej⁷³. W gospodarce narodowej, na tego typu sytuacje szczególnie narażone jest rolnictwo oraz rynek pracy. Przykładowo obniżenie płac realnych może skutkować wzrostem podaży

⁷³ W wyjątkowych sytuacjach po stronie podaży występują anomalie, które przy spadających (rosnących) cenach powodują wzrost (spadek) podaży, co prowadzi do nierównowagi rynkowej. W skrajnych przypadkach oznacza to, że ceny mogą nieustannie rosnać lub spadać. Patrz: K.G. Zinn, *Soziale...*, op. cit., s. 34.

pracy, ponieważ gospodarstwa domowe będą zainteresowane rekompensatą utraconych dochodów, co z kolei może się przyczynić do dalszego realnego ich spadku. Jeżeli w takiej sytuacji swoboda zawierania umów, dająca możliwość zmiany pracy, okazałaby się nieskuteczna, to według Euckena należałoby np. wprowadzić regulacje prawne dotyczące czasu trwania pracy, a w skrajnym przypadku wyznaczyć płacę minimalną.

Konkludując, można stwierdzić, że celem zasad głównych, konstytuujących i regulujących w społecznej gospodarce rynkowej, jest urzeczywistnienie możliwie największego dobrobytu gospodarczego poprzez porządek konkurencji, politykę wzrostu gospodarczego, pełne zatrudnienie oraz wolny handel międzynarodowy. Ważną kwestią jest także zapewnienie stabilności pieniądza i cen, dzięki niezależnemu bankowi centralnemu, zrównoważonemu budżetowi i równowadze w handlu zagranicznym. Istotne jest również zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego, sprawiedliwości społecznej i postępu poprzez maksymalizację produktu społecznego, jako ekonomicznej podstawy bezpieczeństwa socjalnego.

3. ANALIZA PORÓWNAWCZA POLSKIEJ I NIEMIECKIEJ POLITYKI KONKURENCJI

Wprowadzany w Niemczech Zachodnich od 1948 roku model społecznej gospodarki rynkowej zakładał stworzenie skutecznych ram prawnych zabezpieczających wolną konkurencję rynkową. Obowiązująca od 1909 roku ustawa o nieuczciwej konkurencji (*Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb* – UWG⁷⁴) została dopełniona poprzez uchwalenie w 1957 roku tzw. ustawy kartelowej, czyli ustawy przeciwko ograniczaniu konkurencji (*Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen* – GWB⁷⁵), która powszechnie uważana jest za swoistą konstytucję ustroju gospodarczego RFN⁷⁶. Ustawa kartelowa wprowadza generalny zakaz działania karteli⁷⁷ oraz określa, jakie formy ograniczania konkurencji są dozwolone, a jakie zabronione. Nie określa natomiast, jaki rodzaj konkurencji może być zabroniony, a jaki wspierany. Obie ustawy wzajemnie się uzupełniają, ponieważ celem ustawy o ograniczaniu konkurencji jest zapo-

⁷⁴ www.gesetze-im-internet.de/uwg_2004/gesamt.pdf [dostęp 23.VI.2012].

⁷⁵ www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gwb/gesamt.pdf [dostęp 23.VI.2012].

⁷⁶ M. Thieme, *Spółeczna gospodarka rynkowa*, pod red. M. Golińskiego, C.H. Beck, Warszawa 1995, s. 64.

⁷⁷ *GWB – Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen*, §1 (BGBl. I S. 2114, ber. 2009 I S. 3850).

biegnięcie sytuacji, w której konkurencja byłaby zbyt niska, natomiast ustawa o nieuczciwej konkurencji ma za zadanie chronić konsumentów przez zbyt agresywną konkurencją ze strony producentów⁷⁸. Zgodnie z ustawą przeciwko ograniczaniu konkurencji, organami nadzorującymi realizację polityki konkurencji w Niemczech są: Federalny Urząd Kartelowy (*Bundeskartellamt*) z siedzibą w Berlinie, formalnie podlegający ministerstwu gospodarki, oraz urzędy kartelowe krajów związkowych (*Landeskartellbehörden*)⁷⁹.

Analizując realizację niemieckiej polityki konkurencji, należy stwierdzić, że wprowadzona w 1958 roku ustawa o ograniczaniu konkurencji okazała się niewystarczająca. Mimo wprowadzonego generalnego zakazu działania karteli, ustawa przewidywała liczne wyjątki od tej reguły. Zgodnie z §§ 98 do 103 ustawy spod zakazu tworzenia karteli zostały wyłączone takie sektory gospodarki, jak: rolnictwo, transport i zaopatrzenie, gospodarka kredytowa, ubezpieczenia oraz budowlane kasy oszczędnościowe, jeśli otrzymają zezwolenie organów państwowych i będą przez nie nadzorowane. Zakaz działania nie obejmował również niektórych rodzajów karteli (np. karteli eksportowych, kryzysowych czy rabatowych)⁸⁰. Niewystarczające okazały się również rozwiązania instytucjonalne w zakresie przeciwdziałania procesom koncentracji przedsiębiorstw⁸¹. Lukę tą uzupełniono podczas drugiej nowelizacji ustawy w 1973 roku, powołując do życia komisję monopolową (*Monopolkommission*)⁸². Jej zadaniem jest obserwacja procesów koncentracji oraz kontrola fuzji poprzez nadzór Federalnego Urzędu Kartelowego, co należy uznać za właściwy krok w kierunku umocnienia porządku konkurencji. Nowelizacja ustawy z 1973 roku wprowadzała jednak ułatwienia dla porozumień kooperacyjnych dla małych i średnich przedsiębiorstw, co stwarzało ryzyko umacniania pozycji rynkowych ze szkodą dla konkurencji.

⁷⁸ Szeroką analizę stosowanych praktyk w zakresie niedozwolonej konkurencji w Niemczech przedstawia Axel Beater. Autor pokazuje wagę znaczenia skutecznego prawa ograniczania nieuczciwej konkurencji i jego ważność dla stosunków ekonomicznych, politycznych i społecznych. Szerzej: A. Beater, *Unlauterer Wettbewerb*, wyd. 1, Mohr Siebeck, Tübingen 2011.

⁷⁹ G. Krol, A. Schmid, *Volkswirtschaftslehre...*, op. cit., s. 53.

⁸⁰ J. Thieme, *Spoleczna...*, op. cit., s. 64–66.

⁸¹ P. Welfens, *Grundlagen...*, op. cit., s. 757–758.

⁸² Po wprowadzeniu ustawy kartelowej w 1958 roku, zakazującej tworzenia karteli, wiele niemieckich przedsiębiorców obchodziło ten zapis poprzez fuzje firm. Druga nowelizacja ustawy o ograniczaniu konkurencji z 1973 roku ograniczała tę praktykę poprzez zakaz łączenia przedsiębiorstw. Od tej reguły istniały jednak pewne wyjątki, np. Federalny Urząd Kartelowy nie mógł wydać zakazu fuzji, jeśli suma obrotów połączonych przedsiębiorstw wynosiła mniej niż 500 mln marek.

Zapis ten usunięto wraz z siódmą nowelizacją ustawy z 2005 roku⁸³. Mimo zaostrzenia przepisów dotyczących tworzenia karteli w 2005 roku, niemieckie prawo w tym zakresie jest bardziej liberalne niż np. wspólnotowe czy polskie, gdyż Federalny Urząd Kartelowy może wydać zgodę na utworzenie kartelu kryzysowego w nadzwyczajnych okolicznościach, jak np. kryzys gospodarczy⁸⁴.

Tworzona w Polsce po 1989 roku polityka konkurencji stała przed bardzo dużym wyzwaniem, gdyż gospodarka PRL była silnie zmonopolizowana. Taka sytuacja oznaczała, że priorytetem polskiej polityki konkurencji na początku lat 90. XX wieku okazała się demonopolizacja gospodarki oraz umożliwienie rozwoju konkurencji na dotychczas zmonopolizowanych rynkach⁸⁵. Realizacji wyznaczonego priorytetu miała służyć uchwalona w 1990 roku ustawa o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów⁸⁶, która powoływała do życia Urząd Antymonopolowy (przekształcony w 1996 roku w Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta)⁸⁷. Celem nowo powstałej instytucji rządowej była kreacja i realizacja prokonkurencyjnej polityki państwa. Kolejnym krokiem na drodze umocnienia polityki konkurencji miała być uchwalona w 1997 roku Konstytucja RP, w której art. 20 stanowi, że podstawą ustroju gospodarczego RP jest społeczna gospodarka rynkowa. Dodatkowo art. 22 gwarantuje wolność działalności gospodarczej, której ograniczenie jest dopuszczalne tylko ze względu na ważny interes publiczny⁸⁸. Zapisana w art. 22 możliwość ograniczenia wolności gospodarczej ze względu na ważny interes publiczny stanowi jednak zagrożenie dla umacniania konkurencji w Polsce, gdyż dała władzom publicznym zbyt dużą możliwość ograniczania konkurencji na rynku. Praktyka pokazała, że zapis ten jest często wykorzystywany przez władze państwowe. Do 2010 roku istniało w Polsce 236 rodzajów zezwoleń na

⁸³ *Bericht des Bundeskartellamtes über seine Tätigkeit in den Jahren 2003/2004*, BT-Drucksache 15/5790 vom 22.6.2005, s. 234.

⁸⁴ M. Błachucki, R. Stankiewicz, *Polityka...*, op. cit., s. 81.

⁸⁵ *Polityka konkurencji na lata 2011–2013*, UOKiK, Warszawa 2011, s. 5. Szczegółową analizę działalności Urzędu Antymonopolowego w Polsce w latach 90. XX wieku przeprowadziła A. Fornalczyk, *Początki polityki konkurencji w Polsce*, [w:] *Zmiany w polityce konkurencji na przestrzeni ostatnich dwóch dekad*, M. Krasnodębska-Tomkiel (red.), UOKiK, Warszawa 2010, s. 419–433.

⁸⁶ *Ustawa z dnia 24 lutego 1990 r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów*, Dz. U. z 1999, nr 52, poz. 547. Ustawa została uchylona 1 kwietnia 2001 r. w wyniku uchwalenia ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Patrz: *Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów z późn. zm.*, Dz. U. z 2007, nr 50, poz. 331.

⁸⁷ www.uokik.gov.pl [dostęp 20.VI.2012].

⁸⁸ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku*, art. 20 oraz art. 22.

prowadzenie działalności gospodarczej, 85 rodzajów dopuszczeń produktów i usług do obrotu, 48 dopuszczeń urządzeń i instalacji do eksploatacji, 13 rodzajów limitów produkcji, 43 licencje na prowadzenie działalności gospodarczej oraz 135 rodzajów dopuszczeń do wykonywania zawodu⁸⁹.

Ważnym elementem wzmacniającym politykę konkurencji w Polsce było uchwalenie 30 kwietnia 2004 roku ustawy o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej⁹⁰. Ustawa określa kwestie proceduralne dotyczące udzielania pomocy publicznej w tych kwestiach, w których prawo wspólnotowe pozostawia państwu członkowskim swobodę regulacji. Z dniem przystąpienia Polski do UE, kompetencje Prezesa UOKiK w zakresie nadzorowania pomocy publicznej przeszły na rzecz Komisji Europejskiej. Prezes UOKiK ma obowiązek opiniowania pomocy publicznej przed procedurą notyfikacji dokonywaną przez Komisję Europejską⁹¹.

Polityka konkurencji drugiej dekady okresu transformacji cechowała się tworzeniem konkurencji w sektorach infrastrukturalnych (telekomunikacji, transporcie lotniczym czy energetyce). Do określonych przez UOKiK priorytetów polityki konkurencji w latach 2008–2010 zaliczono zwiększenie efektywności wykrywania antykonkurencyjnych porozumień oraz kwestii stosowania nowoczesnych technologii w gospodarce⁹². Cele te zostały również utrzymane w priorytetach polityki konkurencji na lata 2011–2013. Uzupełniono jej jednak o postulat wzmacniania kontroli koncentracji, w związku z nasileniem się procesu fuzji i przejęć⁹³.

Podsumowując, można stwierdzić, że obowiązujące prawo wspólnotowe, polskie oraz niemieckie, mające na celu zabezpieczyć porządek konkurencji w zasadzie spełnia swoją funkcję. Na rynkach polskim, niemieckim czy europejskim nie brakuje konkurencji między przedsiębiorcami, ale za istotny problem mogący ją ograniczać należy uznać istniejące bariery wejścia na

⁸⁹ H. Bochniarz, *Konkurencja jako fundament gospodarki rynkowej*, [w:] *Zmiany w polityce konkurencji na przestrzeni ostatnich dwóch dekad*, M. Krasnodębska-Tomkiel (red.), UOKiK, Warszawa 2010, s. 398.

⁹⁰ *Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej*, Dz. U. nr 59, poz. 404, ze zm.

⁹¹ *Polityka konkurencji na lata 2008–2010*, UOKiK, Warszawa 2008, s. 15–16.

⁹² Nowelizacja ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów z dnia 16 lutego 2007 roku nałożyła obowiązek na Prezesa UOKiK przygotowywania projektów rządowych programów rozwoju konkurencji w Polsce. Dotychczas powstały dwa tego typu dokumenty rządowe: *Polityka konkurencji na lata 2008–2010* oraz *Polityka konkurencji na lata 2011–2013*. Patrz: art. 34 pkt. 4 *ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów*, Dz. U. nr 50, poz. 331, z późn. zm.

⁹³ *Polityka konkurencji na lata 2011–2013*, op. cit., s. 5.

rynek, np. w postaci zawodów reglamentowanych. Zauważyć jednak trzeba, że realizacja polityki konkurencji w Niemczech oraz w Polsce na tle innych krajów europejskich wypada stosunkowo korzystnie, o czym świadczyć może choćby fakt, że siłą napędową w obydwu analizowanych gospodarkach stanowią małe i średnie przedsiębiorstwa, a nie duże firmy⁹⁴. Obecnie głównym wyzwaniem dla zabezpieczenia ładu gospodarczego opartego na konkurencji jest wzmocnienie kontroli koncentracji oraz przyspieszenie procesu tworzenia i wspierania konkurencji w takich sektorach, jak: transport kolejowy i lotniczy, energetyka, telekomunikacja, czy rynek usług pocztowych. Liczne nowelizacje ustaw wspierających politykę konkurencji pokazują, że prawo jest stale dostosowywane do zmieniającej się rzeczywistości, jednak następuje to chyba zbyt powoli. Polityka konkurencji jest zadaniem ciągłym dla politycznych ośrodków, gdyż w gospodarce rynkowej tendencje do tworzenia monopolu czy koncentracji są ciągle obecne i nieuniknione. Najlepszym sposobem na wzmocnianie porządku konkurencji w Polsce oraz w Niemczech jest dalsze wspieranie przez władze państwa korzystnej konkurencyjnej struktury obydwu gospodarek opartych na małych i średnich przedsiębiorstwach⁹⁵. W dobie integracji i globalizacji przejawem właściwej tendencji w rozszerzaniu polityki konkurencji jest tworzenie międzynarodowych porozumień, jak Europejska Sieć Konkurencji, której celem jest stała współpraca i wymiana informacji pomiędzy narodowymi urzędami antymonopolowymi a Komisją Europejską⁹⁶.

⁹⁴ Polski sektor MSP wytwarza 3/4 polskiego PKB, tworzy ponad 2/3 miejsc pracy i dostarcza ponad połowę dochodów dla polskich rodzin. Patrz: M. Zatoński, *Polska prywatnym biznesem stoi*, „Puls Biznesu”, 15–17.II.2013.

⁹⁵ Badanie wykonane wśród firm klasyfikowanych jako duże (zatrudniających powyżej 250 osób) w 2008 roku przez Polską Konfederację Pracodawców Prywatnych Lewiatan oraz firmę doradczą Deloitte wykazało, że jednym z największych ryzyk dla dużych przedsiębiorstw jest wzrost konkurencji ze strony sektora MSP. Patrz: *Monitoring kondycji sektora dużych przedsiębiorstw, badanie PKPP Lewiatan i Deloitte 2009*. Na kluczową rolę małych i średnich przedsiębiorstw w umacnianiu porządku konkurencji zwraca także uwagę Karl Menck. Por. K. Menck, *The Role of Small and Medium Enterprises and Measures for their Promotion within the Social Market Economy*, [w:] *Social Market Economy. An Economic System for Developing Countries*, W. Jung (red.), KAS, Sankt Augustin 1991, s. 89–98.

⁹⁶ M. Krasnodębska-Tomkiel, *Perspektywy polityki konkurencji w Polsce – w 20. Rocznice powstania UOKiK*, [w:] *Zmiany w polityce konkurencji na przestrzeni ostatnich dwóch dekad*, M. Krasnodębska-Tomkiel (red.), UOKiK, Warszawa 2010, s. 533.

BIBLIOGRAFIA

- Adamczyk A., *Definicja i istota koncepcji społecznej gospodarki rynkowej*, [w:] *Spoleczna gospodarka rynkowa*, R.W. Włodarczyk (red.), Oficyna Wolters Kluwer, Warszawa 2010.
- Barth V., *Die Soziale Marktwirtschaft. Ideen der Gründerväter und praktische Umsetzung*, Bertelsmann Stiftung, Gütersloh 2011.
- Beater A., *Unlauterer Wettbewerb*, wyd. 1, Mohr Siebeck, Tübingen 2011.
- Behrends S., *Znaczenie zasad ordoliberalnych Waltera Euckena dla społecznej gospodarki rynkowej*, „Optimum. Studia Ekonomiczne”, 2011, nr 4(52), Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2011.
- Bericht des Bundeskartellamtes über seine Tätigkeit in den Jahren 2003/2004*, BT-Druksache 15/5790 vom 22.6.2005.
- Błachucki M., Stankiewicz R., *Polityka konkurencji w dobie kryzysu gospodarczego – prawne aspekty problematyki*, „Equilibrium”, 2010, nr 1(4), UMK, Toruń 2010.
- Bochniarz H., *Konkurencja jako fundament gospodarki rynkowej*, [w:] *Zmiany w polityce konkurencji na przestrzeni ostatnich dwóch dekad*, M. Krasnodębska-Tomkiel (red.), UOKiK, Warszawa 2010.
- Böhm F., *Demokratie und ökonomische Macht*, [w:] *Kartelle und Monopole im modernen Recht*, F. Böhm (red.), C.F. Müller, Karlsruhe 1961.
- Böhm F., *Kartelle und Koalitionsfreiheit*, C. Heymann, Berlin 1933.
- Cassel D., *Wirtschaftspolitik als Ordnungspolitik*, [w:] *Ordnungspolitik*, B.-T. Ramb, J. Theime (red.), Vahlen, München 1988.
- Donges J., Freytag A., *Allgemeine Wirtschaftspolitik*, wyd. 3, Lucius & Lucius, Stuttgart 2009.
- Dürr E.-W., *Wesen und Ziele des Ordoliberalismus*, Keller, Winterthur 1954.
- Enste D.H., *Soziale Marktwirtschaft aus ordnungspolitischer Sicht*, Roman Herzog Institut e.V., München 2006.
- Erhard L., *Gedanken aus fünf Jahrzehnten*, K. Hohmann (red.), Düsseldorf–Wien–New York 1988.
- Erhard L., *Wohlstand für alle*, ECON, Düsseldorf 2000.
- Eucken W., *Grundsätze der Wirtschaftspolitik*, wyd. 7, Mohr Siebeck Verlag, Tübingen 2004.
- Fornalczyk A., *Początki polityki konkurencji w Polsce*, [w:] *Zmiany w polityce konkurencji na przestrzeni ostatnich dwóch dekad*, M. Krasnodębska-Tomkiel (red.), UOKiK, Warszawa 2010.

- Föste W., Janßen P., *Die Konsensfähigkeit der Sozialen Marktwirtschaft. Eine theoretische und empirische Analyse der Wirtschaftsordnung in Deutschland*, Campus Verlag, Frankfurt a. Main 1999.
- Giza W., *Polityka ladu gospodarczego a kwestia społeczna w koncepcji społecznej gospodarki rynkowej*, [w:] *Idee ordo i społeczna gospodarka rynkowa*, E. Mączyńska, P. Pysz (red.), PTE, Warszawa 2010.
- GWB – Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen*, §1 (BGBl. I S. 2114, ber. 2009 I S. 3850).
- Hayek F.A.v., *Arten der Ordnung*, „ORDO – Jahrbuch”, Band 14, Lucius & Lucius, Stuttgart 1963.
- Hayek F.A.v., *Der Wettbewerb als Entdeckungsverfahren*, Institut für Weltwirtschaft, Kiel 1968.
- Heinemann A., *Die Freiburger Schule und ihre geistigen Wurzeln*, VVF, München 1989.
- Herdzina K., *Wettbewerbspolitik*, wyd. 5, Lucius & Lucius, Stuttgart 1999.
- Jacquemin A., *Introduction: Competition and Competition Policy in Market Economies*, [w:] *Competition Policy in Europe and North America*, W. Comanor (red.), Harwood Academic Publishers GmbH, Newark 2001.
- Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law. Text, Cases and Materials*, OUP, Oxford 2008.
- Kania Ł., *Koncepcja społecznej gospodarki rynkowej a wyzwania współczesności*, „Optimum. Studia Ekonomiczne”, 2011, nr 4(52), Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2011.
- Koch W., Czogalla Ch., Ehret M., *Grundlagen der Wirtschaftspolitik*, wyd. 3, UTB, Stuttgart 2008.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku*.
- Krasnodębska-Tomkiel M., *Perspektywy polityki konkurencji w Polsce – w 20. Rocznice powstania UOKiK*, [w:] *Zmiany w polityce konkurencji na przestrzeni ostatnich dwóch dekad*, M. Krasnodębska-Tomkiel (red.), UOKiK, Warszawa 2010.
- Kraus W., *Soziale Marktwirtschaft. Marktwirtschaftliche und soziale Umorientierung in der DDR*, Ludwig-Erhard-Stiftung, Bonn 1990.
- Krol G., Schmid A., *Volkswirtschaftslehre. Eine problemorientierte Einführung*, wyd. 21, Mohr Siebeck, Tübingen 2002.
- Mączyńska E., *Ordo. Ustrój równowagi – poszukiwania i prognozy*, [w:] *Idee ordo i społeczna gospodarka rynkowa*, E. Mączyńska, P. Pysz (red.), PTE, Warszawa 2010.
- Mączyńska E., Pysz P., *Społeczna gospodarka rynkowa. Ozdobnik czy realna potrzeba*, „Nowe Życie Gospodarcze”, 5.XII.2004.

- Menck K., *The Role of Small and Medium Enterprises and Measures for their Promotion within the Social Market Economy*, [w:] *Social Market Economy. An Economic System for Developing Countries*, W. Jung (red.), KAS, Sankt Augustin 1991.
- Monitoring kondycji sektora dużych przedsiębiorstw, badanie PKPP Lewiatan i Deloitte 2009.*
- Motta M., *Competition Policy. Theory and Practice*, Cambridge University Press, New York 2004.
- Möschel W., *Konkurencja jako podstawowy element socjalnej gospodarki rynkowej*, [w:] *Współczesna społeczna gospodarka rynkowa*, W. Małachowski (red.), SGH, Warszawa 2001.
- Mundt A., *Bundeskartellamt. Offene Märkte. Fairer Wettbewerb*, Bundeskartellamt, Bonn 2010.
- Müller-Armack A., *Genealogie der Sozialen Marktwirtschaft*, Haupt, Bern und Stuttgart 1981.
- Nörr K.W., *An der Wiege deutsche Identität nach 1945: Franz Böhm zwischen Ordo und Liberalismus*, Walter de Gruyter, Berlin–New York 1993.
- Plickert P., *Wandlungen des Neoliberalismus. Eine Studie zur Entwicklung und Ausstrahlung der „Mont Pelerin Society“*, Lucius & Lucius, Stuttgart 2008.
- Polityka konkurencji na lata 2008–2010*, UOKiK, Warszawa 2008.
- Polityka konkurencji na lata 2011–2013*, UOKiK, Warszawa 2011.
- Pysz P., *Społeczna gospodarka rynkowa. Ordoliberalna koncepcja polityki gospodarczej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
- Rogall H., *Volkswirtschaftslehre für Sozialwissenschaftler*, VS Verlag, Wiesbaden 2006.
- Röpke W., *Die Gesellschaftskrisis der Gegenwart*, wyd. 5, Eugen Rentsch Verlag AG, Erlenbach, Zürich 1948.
- Schlecht O., *Ordnungspolitik für eine zukunftsfähige Marktwirtschaft*, FAZ, Frankfurt a. Main 2001.
- Schumpeter J.A., *Kapitalismus, Sozialismus und Demokratie*, wyd. 7, Francke Verlag, Tübingen 2000.
- Tauchfeldt E., *Soziale Marktwirtschaft und Globalisierung*, [w:] *Grundtexte zur Sozialen Marktwirtschaft. Zeugnisse aus zweihundert Jahren ordnungspolitischer Diskussion*, W. Stützel, Ch. Watrin, H. Willgerodt, K. Hohmann (red.), t. 1, Fischer Verlag, Stuttgart und New York 1981.
- Thieme M., *Społeczna gospodarka rynkowa*, pod red. M. Golińskiego, C.H. Beck, Warszawa 1995.
- Ustawa z dnia 24 lutego 1990 r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów*, Dz. U. z 1999, nr 52, poz. 547.

Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów z późn. zm., Dz. U. z 2007 r., nr 50, poz. 331.

Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej, Dz. U. nr 59, poz. 404, ze zm.

Welfens P., *Grundlagen der Wirtschaftspolitik*, wyd. 4, Springer Verlag, Berlin/Heidelberg 2010.

Wersje skonsolidowane Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dz. Urz. C 83 z 30.III.2010.

Włudyka T., *Model społecznej gospodarki rynkowej a transformacja ustrojowa polskiej gospodarki. Analiza prawno-gospodarcza*, Wydawnictwo UJ, Kraków 2002.

www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gwb/gesamt.pdf [dostęp 23.VI.2012].

www.gesetze-im-internet.de/uwg_2004/gesamt.pdf [dostęp 23.VI.2012].

www.uokik.gov.pl [dostęp 20.VI.2012].

Zatoński M., *Polska prywatnym biznesem stoi*, „Puls Biznesu”, 15–17.II.2013.

Zinn K., *Soziale Marktwirtschaft. Idee, Entwicklung und Politik der bundesdeutschen Wirtschaftsordnung*, Taschenbuchverlag, Mannheim 1992.

Zweig K., *The Origins of The German Social Market Economy*, Adam Smith Institute, London and Vienna 1980.

STRESZCZENIE

Zagadnienia związane z polityką konkurencji stanowią jeden z centralnych aspektów teorii ordoliberalizmu i koncepcji społecznej gospodarki rynkowej. Ordoliberałowie w odróżnieniu od innych neoliberalistów wyrażali pogląd, że wolna konkurencja, pozbawiona kontroli państwowej, stanowi zagrożenie dla wolnorynkowego systemu gospodarczego. Celem niniejszego artykułu jest analiza komparatystyczna współczesnej polskiej i niemieckiej polityki konkurencji w świetle teorii ordoliberalizmu i koncepcji społecznej gospodarki rynkowej. Pierwsza część artykułu jest poświęcona zagadnieniom teoretycznym niezbędnym do przeprowadzenia przez autora w dalszej części pracy analizy porównawczej polityki konkurencji w obydwu państwach.

SUMMARY

Issues connected with competition policy are among the main aspects of ordoliberalism and a concept of social market economy. Unlike other neoliberals, ordoliberals expressed opinions that free competition, exempt from the control of the state, is a factor that endangers the free market economic system. The aim of the article is to carry out a comparative analysis of the contemporary Polish and German competition policies in the light of ordoliberalism and a concept of social market economy. The first part of the article is devoted to theoretical issues necessary to carry out a comparative analysis of competition policies in the two countries in the part of the work that follows.

РЕЗЮМЕ

Вопросы, связанные с политикой конкуренции, представляют собой один из центральных аспектов теории ордолиберализма и социальной концепции рыночной экономики. Причём ордолибералы, в отличие от остальных неолибералов, выразили точку зрения, что свободная конкуренция, лишённая государственного контроля, является фактором угрозы для рыночной экономической системы.

Целью настоящей статьи является сравнительный анализ современной польской и немецкой политики конкуренции в свете теории ордолиберализма и концепции социальной рыночной экономики. Первая часть статьи посвящена теоретическим вопросам, которые послужат в проведении автором в дальнейшей части исследования сравнительного анализа политики конкуренции в обоих государствах.